

Ed. 64. Frumvarp til laga
um eftirlit með sveitarfélögum.

Frá allsherjarnefnd.

I. KAFLI
Orðaskýringar.

1. gr.

Í lögum þessum merkir orðið sveitarstjórn bæði bæjarstjórn og hreppsnefnd, sveitarfélag merkir hrepp og kaupstað, sveitarsjóður hrepps- og bæjarsjóð, og sveitar-
málefni merkir málefni hreppsfélags og bæjarfélags.

II. KAFLI

Um verksvið eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna.

2. gr.

Félagsmálaráðherra hefir yfirstjórn allra sveitarmálefna í landinu. Hann skipar eftirlitsmann sveitarstjórnarmálefna og setur honum erindisbréf. Ennfremur er ráðherra heimilt að skipa einn trúnaðarmann í hverjum landsfjórðungi, er hafi á hendi eftirlit með sveitarstjórnarmálefnum í umdæmi sinu undir yfirstjórn eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna.

Ráðherra ákveður laun eftirlitsmanns og þóknun til trúnaðarmanna, og greiðist hvorttveggja úr jöfnunarsjóði bæjar- og sveitarfélaga. Úr sama sjóði greiðist og skrifstofukostnaður eftirlitsmanns og annar kostnaður við eftirlit með sveitarfélögum samkvæmt lögum þessum.

3. gr.

Félagsmálaráðuneytið hefir á hendi söfnun allra skýrslna, er snerta málefni sýslu- og sveitarfélaga, þar á meðal allar skýrslur um framfærslumál, tillög til tryggingarmála, svo og annara þeirra skýrslna og upplýsinga, sem nauðsynlegar eru til þess að rétt yfirlit fái um málefni þeirra.

Sama ráðuneyti safnar upplýsingum um fjárhag allra bæjar-, sýslu- og hreppsfélaga landsins, svo fyrir liggja á hverjum tíma svo glögg vitneskja sem auðið er um fjárhag þeirra. Eftirlitsmanni sveitarstjórnarmálefna má fela að hafa söfnun skýrslna þessara á hendi.

4. gr.

Álits eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna skal leitað um öll málefni sveitarfélaga, sem undir félagsmálaráðuneytið falla og snerta fjárhags- og framfærslumál þeirra. Félagsmálaráðuneytið getur falið eftirlitsmanni sveitarstjórnarmálefna fullnaðarafgreiðslu þeirra mála, sem ráðuneytið telur sig ekki þurfa að hafa bein afskipti af, en senda skal eftirlitsmaður ráðuneytinu ársfjórðunglega skrá um þau mál, er þannig eru afgreidd.

Álits og tillagna eftirlitsmanns skal sérstaklega leitað um skiptingu og útlutun á því fé, sem árlega er veitt í fjárlögum til atvinnubóta.

5. gr.

Eftirlitsmanni sveitarstjórnarmálefna er skylt að veita sveitarstjórnnum þá aðstoð og ráðleggingar, er hann getur þeim í té látið, varðandi fjárhagsmál þeirra, framfærslumál og hver önnur mikilsverð sveitarmálefni, sem til hans er leitað með.

Hann skal og gera tillögur til ráðuneytisins um hvert það málefni, er sveitarfélag varðar og hann kemst að í starfi sinu, ef hann telur, að betur mætti fara á annan veg eða úr þurfi að bæta.

6. gr.

Eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna annast útreikninga á jöfnunarfé því, sem bæjum og hreppum er greitt samkv. l. nr. 69/1937, um tekjur bæjar- og sveitarfélaga.

Hann hefir umsjón með því, að jöfnunarfénu sé varið svo sem lög mæla fyrir, ráðherra ákveður, eða því ráðstafað samkvæmt fyrirmælum sveitarfélaganna.

7. gr.

Nú er sveitarfélag, sem greiðslu á að fá úr jöfnunarsjóði, í vanskilum gagnvart ríkissjóði eða ríkisstofnunum, öðrum sveitarfélögum, sjúkrahúsum, sjúkrasamlögum, eða stendur ekki í skilum með lán, sem ríkissjóður er í ábyrgð fyrir, og er þá rétt að halda eftir greiðslunni úr jöfnunarsjóði og verja fénu til greiðslu á þeim skuldbindingum sveitarfélagsins, sem í vanskilum eru, að því leyti sem þörf er á eða greiðslan til hrekkur.

8. gr.

Eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna skal afla sér glöggs yfirlits um skuldir sveitarfélaganna og viðskipti þeirra við lánsstofnanir, rikissjóð eða opinbera sjóði og opinberar stofnanir, og skipti þeirra sin á milli, og reyna svo sem fong eru á að koma því til leiðar, að þau standi í skilum með skuldbindingar sínar, og halda þeim til skilsemi á þann hátt, er í hans valdi stendur.

Ef sveitarfélag vanrækir fjárhagsskuldbindingar sínar gagnvart opinberum sjóðum, lánsstofnunum eða öðrum þeim, er í 1. málsg. getur, og það lætur sér eigi segjast við gefnar áminningar eftirlitsmanns, er honum skylt að gera tillögur tii ráðherra um, að ákvæðum IV. kafla þessara laga, um að setja megi sveitarfélag undir eftirlit, verði beitt gagnvart sveitarfélaginu.

III. KAFLI

Um fjárþröng sveitarfélaga.

9. gr.

Sveitarfélagi, sem er í svo mikilli fjárþröng, að það telur sér ekki fært að standa í skilum, ber að snúa sér til félagsmálaráðuneytisins um aðstoð, ef ætla má, að ekki rætist úr í náinni framtíð, og skal þá veita því aðstoð samkvæmt fyrir-mælum laga þessara.

10. gr.

Beiðni um aðstoð skal hafa legið fyrir til umræðu í bæjarstjórn eða hrepps-nefnd og skulu hafa farið fram um hana tvær umræður. Beiðni skal fram lögð í ályktunarformi, og hljóti hún meiri hluta greiddra atkvæða á tveim löglega boð-uðum fundum, telst hún samþykkt. Ef um hreppsfélag er að ræða, skal álitserð sýslunefndar eða sýslumanns fylgja ályktuninni.

Að samþykkt þeirri lokinni skal simleiðis eða bréflega tilkynna ráðuneytinu efni ályktunarinnar svo greinilega sem verða má.

11. gr.

Nú hefir ráðherra borizt beiðni samkvæmt 10. gr., og skal þá eftirlitsmanni sveitarstjórnarmálefna falið að rannsaka fjárreiður og hag sveitarfélagsins og gefa ráðuneytinu skýrslu um málið.

12. gr.

Eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna skal kynna sér nákvæmlega allan hag bæjar- eða hreppsfélagsins og athuga í samráði við sveitarstjórn, hvort fjárhags-örðugleikum verði létt af með því að draga úr gjöldum eða auka tekjur eða hvort-tveggja. Telji eftirlitsmaður það fært án þess að vanræktar séu skyldur sveitar-félagsins eða íbúum þess íþyngt um of, skal hann bera málið undir sveitarstjórn og síðan senda ráðherra tillögur sínar. Ráðherra sker þá úr, hvort fylgja skuli tillögum eftirlitsmanns að nokkru eða öllu leyti eða hvort sveitarfélaginu skuli látin í té frekari aðstoð eftir lögum þessum.

13. gr.

Nú verður ekki bót ráðin á fjárhagsörðugleikum sveitarfélags með þeim hætti, sem í 12. gr. segir, og skal þá eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna reyna að koma á samkomulagi milli sveitarstjórnar og skuldheimtumanna sveitarfélagsins um greiðslu skulda með eða án greiðslufrests og með eða án eftirgjafar eða vaxta-lækkunar. Í þeim tilgangi getur eftirlitsmaður kallað saman skuldheimtumenn eða umboðsmenn þeirra, þar sem hentast þykir. Á fundi þeim skal fyrir liggja glögg skýrsla um skuldir sveitarfélagsins og eignir, svo og aðrar nauðsynlegar upplýs-ingar, svo að sem gleggst megi sjá raunverulegan hag sveitarfélagsins.

Ef samkomulag næst milli aðila á fundinum eða á annan hátt, er málinu lokið.

14. gr.

Nú næst ekki samkomulag samkvæmt 13. gr., og skal eftirlitsmaður þá, telji hann það nauðsynlegt vegna fjárhagsafkomu sveitarfélagsins, enda verði ekki á annan veg úr bætt, láta birta þrisvar í Lögbirtingablaðinu áskorun til allra þeirra, sem fjárkröfur eiga á sveitarfélagið, þar með taldar ábyrgðir, um að lýsa kröfum sínum fyrir honum með sex vikna fyrirvara frá síðustu birtingu auglýsingarinnar. Skal í auglýsingunni tekið fram, að allar ótryggðar kröfur falli niður ógildar, ef þeim er ekki lýst innan hins tiltekna frests. Ef skuldareigandi, sem ekki hefir lýst viðurkenndri kröfu innan hins tiltekna frests, síðar meðan á samninga-umleitunum stendur færir líkur fyrir því, að hann hafi eigi átt kost á að sjá auglýsinguna, svo sem vegna fjarveru, sjúkdóms o. s. frv., er eftirlitsmanni heimilt að taka kröfu hans til greina. Að öðru leyti falla niður þær kröfur, sem eigi er lýst innan hins tiltekna frests.

Sé ekki lýst öllum þeim kröfum, sem sveitarstjórn hefir tilfært sem skuldir sveitarfélagsins, skal sannprófa, hvort framtal hennar er rétt.

15. gr.

Að innköllunarfresti liðnum skal eftirlitsmaður, svo fljótt sem því verður við komið, semja frumvarp til skuldaskila fyrir sveitarfélagið, ef hann telur, að það þurfi að fá eftirgjafir.

Í frumvarpinu skulu taldar sér í flokki þær skuldir, sem samningunum er eigi ætlað að ná til, og geta trygginga fyrir þeim, og í öðrum flokki þær skuldir, sem ætlað er til, að samið sé um.

Þá skal og skilmerkilega getið, hve háan hundraðshluta sveitarfélaginu er ætlað að greiða af skuldum þeim, er samningar ná til.

16. gr.

Þegar eftir að samningsuppkast það er fullsamið, sem í 15. gr. getur, skal eftirlitsmaður, með ábyrgðarbréfi eða símskeyti, tilkynna það öllum lánardrottnum, er kröfu hafa lýst, og boða þá á fund með hæfilegum fyrirvara. Samtímis skal sveitarstjórn viðkomandi sveitarfélags tilkynnt efni samningsins. Þangað til fundurinn er haldinn skal frumvarp eða staðfest afrit af því liggja skuldheimtumönn-um til sýnis í skrifstofu eftirlitsmanns.

17. gr.

Telji eftirlitsmaður, að fengnum öllum upplýsingum, nauðsynlegt að fá samningum um veðtryggð lán sveitarfélaga breytt að því er vaxtakjör og greiðslutíma snertir, og ennfremur að eftirgjöf fáiast að meira eða minna leyti á veðtryggðum og óveðtryggðum skuldum sveitarfélags eða lánnum, sem sérstök ábyrgð er fyrir, getur eftirlitsmaður gert það að skilyrði fyrir stuðningi samkvæmt lögum þessum, að þær breytingar fáiast á þeim lánnum, sem eftirlitsmaður telur nauðsynlegar til þess, að frambúðarlausn fáiast á skuldamálum sveitarfélagsins. Til breytinga á lánskjörum veðtryggðra skulda og eftirgjafa á þeim þarf þó ætíð samþykki hlutaðeigandi veðhafa eða skuldareiganda. Sama er um lán, sem tryggð eru með ábyrgð sýslunefndar, rikissjóðs eða annara.

18. gr.

Á skuldheimtumannafundi þeim, er í 16. gr. getur, skal eftirlitsmaður leggja fram samningsfrumvarp, svo og efnahagsreikning sveitarfélagsins og áætlun um tekjur þess og gjöld, er eftirlitsmaður hefir samið og lögð hefir verið fyrir sveitarstjórn til álita. Skuldheimtumenn eiga heimtingu á að fá sérhverjar upplýsingar um hag sveitarfélagsins, er eftirlitsmaður getur í té látið. Þeim er og heimilt að bera fram breytingartillögur við frumvarpið, og skulu þær ræddar og bornar undir atkvæði sérstaklega. Verði þær samþykktar, hefir eftirlitsmaður heimild til að taka frumvarpið aftur, ef hann telur þær verulega máli skipta. Að öðrum kosti ber eftir-

litsmaður frumvarpið undir atkvæði skuldheimtumanna þegar að loknum umræðum og atkvæðagreiðslum um breytingartillögur.

19. gr.

Hljóti frumvarpið atkvæði svo margra skuldheimtumanna, að þeir hafi ráð yfir meira en helming fjárhæðar þeirra krafna, er samningum er ætlað að ná til, hefir eftirlitsmaður heimild til að lýsa því yfir, að afgreiðsla þess sé fyrst um sinn bindandi, einnig fyrir þá skuldheimtumenn, er greitt hafa atkvæði móti því eða eigi mætt á fundi. Leysir það þá sveitarfélagið undan skyldu til að greiða þann hundraðshluta hvernar samningskröfu, sem undan er skilin í samningnum, bæði gagnvart lánardrottni sjálfum, ábyrgðarmönnum og öðrum, er annars hefðu átt endurgjaldskröfu á hendur sveitarfélaginu fyrir greiðslu skuldarinnar.

20. gr.

Nú er samningur samþykktur á skuldheimtumannafundi, og skal hann þá, svo fljótt sem verða má, lagður fyrir ráðherra til staðfestingar. Hljóti samningurinn staðfestingu ráðherra, er hann bindandi fyrir alla, er hlut eiga að máli.

Eftirlitsmaður skal því næst sjá um, að gengið verði frá nýjum lánskjöllum og að breytingar, er gerðar hafa verið á veðlánnum og öðrum lánnum sveitarfélags, verði rétt færðar upp í nýju efnahagsyfirliti sveitarfélagsins, er hann semur og afhendir sveitarstjórn.

21. gr.

Samningur haggar ekki heimild lánardrottins til að ganga að tryggingu eða ábyrgð, sem þriðji maður hefir sett fyrir kröfum á skuldunaut, nema slíkt hafi verið gert að skilyrði samkv. 17. gr.

22. gr.

Samningurinn hefir engin áhrif á þær kröfur, er hér greinir, sbr. þó ákvæði 17. gr.:

1. Skuldir tryggðar með fasteignaveði, þó því aðeins, að skuldarupphæð nemi eigi meira en verðmæti veðsins. Sé skuldin hærrí en verðmæti veðsins samkvæmt mati, er fyrir liggur við samningsgerðina, framkvæmdu af dómkvöddum mönnum, ná samningar til þess hluta skuldarinnar, sem fer fram úr verði veðsins.
2. Skuldir tryggðar með handveði. Gildir að öllu hið sama um þær og hinar, sem taldar voru undir 1. lið.
3. Forgangskröfur samkv. 8. kap. skiptalaganna að því leyti, sem við getur átt.
4. Skuldir tryggðar með sjálfsvörzluveði í lausafé. Um þær gildir sama og þær, sem taldar eru undir 1. lið.

23. gr.

Frá því er sveitarfélag hefir sent beiðni þá, er getur í 10. gr., til ráðuneytisins og þangað til samkomulagsumleitunum er endanlega lokið má sveitarfélagið eigi greiða skuldheimtumönnum skuldir, sem áður eru stofnaðar, hvort sem þær eru fallnar í gjalddaga eða eigi.

Sveitarstjórn er og óheimilt að selja eignir sveitarfélagsins eða láta af hendi verðbréf þess eða lausafé meðan samningaumleitanir fara fram. Er eftirlitsmanni skylt að hafa trúnaðarmann sinn til eftirlits með sveitarstjórn meðan samningar fara fram, geti hann eigi sjálfur komið því við.

24. gr.

Ráðherra er heimilt að ákveða, að verja megi úr jöfnunarsjóði bæjar- og sveitarfélaga árlega, þegar þess er þörf, allt að 100 þúsund krónum til þess að greiða fyrir skuldaskilum illa stæðra sveitarfélaga. Getur ráðherra ákveðið, að nokkurn hluta þeirrar fjárhæðar, sem þarf, megi veita sem styrk til sveitarfélagsins, er eigi sé

endurkræfur, en nokkurn hlutann sem lán, er sveitarfélaginu beri að greiða ásamt vöxtum á tilteknum tíma. Ráðherra getur ákveðið, að lánið sé afborgunarlaust eða eftir atvikum bæði vaxta- og afborgunarlaust tiltekinn tíma, ef hann telur það nauðsynlegt vegna fjárhags sveitarfélagsins.

25. gr.

Aðför eða kyrrsetning getur ekki farið fram hjá sveitarfélagi, sem leitað hefir aðstoðar eftir lögum þessum. Þó má veðhafi í fasteign gera aðför.

26. gr.

Eignir sveitarfélags verða ekki teknar til gjaldprotaskipta.

27. gr.

Ákvæði þessa kafla taka einnig til hverrar þeirrar stofnunar, sem rekin er á vegum sveitarfélags eða sveitarfélaga, annara en atvinnufyrirtækja, svo sem hafnar-sjóða, sjúkrahúsa, vatnsveitna, rafstöðva, lækni- og bústaða o. s. frv. Rísi ágreiningur um, hvort sveitarstjórn eða stjórnarnefnd þess fyrirtækis, sem aðstoðar er leitað fyrir, skuli fara með mál þessara stofnana að því er lög þessi snertir, sker ráðherra úr. Aðstoðar má leita fyrir stofnanir og fyrirtæki sveitarfélaga, hvort heldur er eitt sér eða jafnframt því að aðstoðar er leitað fyrir sveitarfélagið sjálft.

28. gr.

Sýslunefnd getur ákveðið, ef fjárhagur sýslufélagsins er mjög erfiður, að leita aðstoðar samkvæmt þessum kafla laganna, og fer þar um að öllu leyti eins og segir um sveitarstjórnir og sveitarfélög, og kemur þá alstaðar sýslunefnd fram í stað sveitarstjórnar, að því er við getur átt.

IV. KAFLI

Um að setja megi sveitarfélag undir eftirlit.

29. gr.

Ráðherra getur ákveðið, að sveitarfélag skuli sett undir eftirlit, ef það vanrækir fjárhagslegar skuldbindingar sínar, eða ef þess af öðrum sökum þykir þurfa vegna fjárhags sveitarfélagsins eða vegna hagsmuna þeirra, er kröfur eiga á hendur því.

30. gr.

Sá, er skuldakröfu á eða eignast á hendur sveitarfélagi, og sé krafan ekki fulltryggð með veði, getur krafizt þess, að sveitarfélagið sé sett undir eftirlit, ef fyrir hendi eru eftirfarandi ástæður:

- a. Bankar og aðrar viðurkenndar lánsstofnanir geta krafizt þess, að sveitarfélag sé tekið undir eftirlit, ef skuld sveitarfélags við lánsstofnunina hefir verið í vanskilum 6 mánuði eða lengur, enda hafi sveitarfélagið á þeim tíma verið krafizt um skuldina eða tilkynnt, að hún væri fallin í gjalddaga.
- b. Einstaklingar, félög, stofnanir, önnur sveitarfélög og aðrir, sem ekki geta talizt heyra undir a-lið þessarar greinar, geta krafizt þess, að sveitarfélag sé tekið undir eftirlit, er þeir hafa fengið dóm eða úrskurð stjórnarvalda fyrir kröfu sinni á hendur sveitarfélaginu, ef krafan er ekki greidd eða um hana gerður nýr samningur fyrir aðfarardag, enda hafi dómi eða úrskurði ekki verið áfrýjað.

Ákvæði þessi taka einnig til skuldbindinga fyrirtækja og stofnana, er sveitarfélag eða sveitarfélög reka, eða rekin eru á vegum þeirra, annara en atvinnufyrirtækja, þó aðskilinn fjárhag hafi.

Kröfur um eftirlit skal bera fram við skiptaréttinn í því lögsagnarumdæmi, þar sem sveitarfélagið er. Skiptaréttur fellir úrskurð um það, hvort skilyrði þau, er að framan greinir, eru fyrir hendi. Áður en úrskurður er upp kveðinn skal rétturinn

láta birta kröfuna fyrir oddvita bæjar- eða sveitarfélagsins með áritun um frest til andsvara. Ákveða skal að minnsta kosti mánaðarfrest frá birtingu kröfunnar. Rétturinn leitar frekari umsagnar og upplýsinga, eftir því sem honum þykir þurfa.

Rétturinn skal senda ráðuneyti því, er í hlut á, útskrift af úrskurðinum.

31. gr.

Þegar skiptaréttur hefir kveðið upp úrskurð um, að skilyrði til eftirlits samkvæmt 30. gr. séu fyrir hendi, ákveður ráðherra, að eftirlit skuli hafið.

Ákvörðun um að hefja skuli eftirlit má þó fresta, ef ráðuneyti það, sem í hlut á, ákveður, að reynt skuli að leysa vandræði sveitarfélagsins samkvæmt reglunum í undanfarandi kafla, og ef það innan tveggja mánaða frá því úrskurður réttarins er orðinn bindandi boðar kröfuhafa á fund samkv. 13. gr. laga þessara.

Krafa um eftirlit fellur niður, ef sveitarfélagið og kröfuhafar koma sér saman um málið, eða ef sveitarfélagið fær samninga samkv. ákvæðum þessara laga, samkomulagið eða samningarnir hafa öðlazzt staðfestingu ráðherra.

32. gr.

Nú hefir ráðherra ákveðið, að sveitarfélag skuli sett undir eftirlit samkvæmt framansögðu, eða eftir fyrirmælum í 8. gr., og skal það þá tilkynnt með auglýsingu í Lögbirtingablaðinu, og telst eftirlit hafið frá þeim degi. Eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna hefir eftirlitið á hendi.

Ráðherra getur skipað honum til aðstoðar tvo menn, ef hann telur þess þurfa, svo sem ef um er að ræða stórt bæjar- eða hreppsfélag, eða meiri háttar vandkvæði eru á að leysa fjárhagsmál sveitarfélagsins.

33. gr.

Bæjarstjórnir og hreppsnefndir halda áfram að fara með mál sveitarfélags síns meðan það er undir eftirliti, með þeim takmörkunum, er leiðir af ákvæðum þessara laga.

34. gr.

Þegar sveitarfélag hefir verið sett undir eftirlit, getur ráðherra ákveðið, að öll fjármál sveitarfélagsins skuli háð samþykki eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna. Getur eftirlitsmaður þá, ef ekki næst samkomulag um meðferð fjármála sveitarfélagsins milli eftirlitsmanns og sveitarstjórnar, tekið í sínar hendur innheimtu allra tekna. Ennfremur hefir hann þá einn rétt til að ávísar fé úr sveitarsjóði og skuldbinda sveitarfélagið á annan hátt fjárhagslega, nema um annað semjist við sveitarstjórn. Hann getur einnig, með samþykki ráðuneytisins, ákveðið, hvenær og hvernig niðurföfnun útsvara fer fram, og um notkun annara tekjustofna, er sveitarfélagið hefir.

35. gr.

Þegar sveitarfélag hefir verið sett undir eftirlit og fjárhagur þess hefir verið athugaður af eftirlitsmanni og athugasemdir hans gerðar sveitarstjórn kunnar, skal sveitarstjórn semja fjárhagsáætlun fyrir sveitarfélagið fyrir tiltekið tímabil, sem þó má eigi lengra vera en hálf tanna ár. Skal eftirlitsmaður athuga nákvæmlega alla liði áætlunarinnar og ganga úr skugga um, að þeir séu í samræmi við reynslu síðustu ára.

36. gr.

Nú telur eftirlitsmaður, að tekjur sveitarfélags samkvæmt fjárhagsáætlun hrökkvi ekki til að standast útgjöldin, og er ríkisstjórn þá heimilt að ákveða, að sveitarfélaginu skuli veitt sú aðstoð, er nægileg megi teljast, og í því formi, sem ríkisstjórnin ákveður, að þar til fengnum tillögum eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna.

37. gr.

Þegar er samþykki ráðherra og ríkisstjórnar liggur fyrir um, að þær ráðstafanir megi gera, er í 36. gr. segir, skal eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna semja nýja

fjárhagsáætlun fyrir sveitarfélagið, byggða á þeim grundvelli, og þegar hann hefir lokið við að semja áætlunina, skal hún send ráðherra til staðfestingar.

Staðfestingu ráðherra þarf einnig á fjárhagsáætlun, saminni af sveitarstjórn samkvæmt 35. gr., þó eigi komi til hjálpar þeirrar, er í 36. gr. getur.

38. gr.

Nú hefir ráðherra staðfest fjárhagsáætlunina, og er hún þá bindandi fyrir sveitarstjórn og eftirlitsmann, og má ekki greiða úr sveitarsjóði meira af neinum lið áætlunarinnar en þar er ákveðið. Er reikningshaldari persónulega ábyrgur fyrir því, að þessa sé fyllilega gætt.

39. gr.

Reikningshaldi sveitarfélags, sem er undir eftirliti, skal svo fyrir komið, að ávallt megi sjá, hve mikið hefir verið greitt af hverjum lið áætlunarinnar.

Reikningshaldari sveitarfélagsins er skyldur að gera sveitarstjórn aðvart um, ef hann telur, að svo langt sé komið útgjöldum á einhverjum áætlunarlið, að ætla megi, að hann þrjóti áður en reikningsárið er úti.

Eigi sjaldnar en ársfjórðungslega skal reikningshaldari senda eftirlitsmanni sveitarstjórnarmálefna eða trúnaðarmanni hans greinilega skýrslu um, hvað greitt hafi verið af hverjum lið áætlunarinnar og hvað inn hefir komið af tekjum.

40. gr.

Nú kemur það í ljós, að einhver liður fjárhagsáætlunarinnar muni of lágt áætl-
aður, eða óviðráðanleg atvik valda óeðlilegum útgjöldum, og skal þá sveitarstjórn taka málið fyrir á fundi og gera ályktun um hækkun þess útgjaldaliðar og jafnframt gera tillögur um, á hvern hátt tekna skuli aflað til að standast útgjöldin.

Tillögur þessar skulu bréflaga eða símleiðis þegar í stað sendar eftirlitsmanni. Telji hann nauðsyn bera til þessara breytinga, leggur hann málið fyrir ráðherra, sem staðfesta verður slíka viðaukaáætlun áður en hún öðlast gildi.

41. gr.

Nú er fjárhagsáætlun samín og ekki hefir verið notuð heimild 36. gr. og það kemur í ljós, að tekjur hrökkva ekki fyrir útgjöldum, og er ráðherra þá heimilt að létta af útgjöldum samkv. 36. gr., eða með því að hækka að réttum hundraðshluta álögð útsvör í sveitarfélaginu. Eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna hefir á hendi allt eftirlit með því, hvernig slík heimild er notuð, svo og annar skattaálöguréttur sveitarfélagsins.

42. gr.

Ráðherra getur ákveðið, að sveitarfélag, sem er undir eftirliti, skuli tekið til skuldaskila samkvæmt ákvæðum 14.—25. gr. þessara laga.

43. gr.

Ráðherra setur, að fengnum tillögum eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna, reglur um meðferð þeirra málefna sveitarfélags, sem er undir eftirliti, og ekki geta fallið undir verksvið sveitarstjórnar, eða ekki fæst samkomulag um meðferð á milli eftirlitsmanns og sveitarstjórnar. Skulu þær reglur gilda tiltekinn tíma og falla úr gildi að honum loknum. Ráðherra má framlengja reglur þessar og breyta þeim eins og hann telur þörf á, svo lengi sem sveitarfélagið er undir eftirliti. Þær falla þó strax úr gildi er sveitarfélagið losnar undan eftirliti, ef það verður fyrir þann tíma, er reglurnar áttu annars að gilda.

44. gr.

Eftirlitsmaður getur, að þar til fengnu samþykki ráðherra og eftir að sveitarstjórn hefir gefizt kostur á að láta í ljós álit sitt, selt fasteignir og aðrar eignir sveitarfélags, sem er undir eftirliti, ef það þarf þeirra ekki með til starfsemi sinn-

ar. Honum er og heimilt að leigja eignir slíks sveitarfélags eða fela öðrum rekstur þeirra, ef hann telur það munu betur fara en í höndum sveitarstjórnar.

45. gr.

Sérhver starfsmaður sveitarfélags, sem er undir eftirliti, er skyldur til að fara eftir þeim fyrirmælum og ákvörðunum, sem eftirlitsmaður sveitarstjórnarmálefna eða umboðsmaður hans gefur. Ráðherra getur skipað aðra menn til að fara með störf í þágu sveitarfélagsins, þar á meðal oddvita eða bæjarstjóra, ef hann telur, að ekki náist nægilegur árangur á annan hátt, eða starfsmaður vinnur gegn fyrirskipunum eftirlitsmanns, framkvæmir þær ekki eða fer ekki eftir fyrirmælum laga þessara og settra reglna.

46. gr.

Ef stjórn sveitarfélags, sem er undir eftirliti, stofnar til skulda án samþykkis eftirlitsmanns á meðan sveitarfélagið er undir eftirliti, verða þær skuldir eigi krafðar að lögum af sveitarfélaginu.

47. gr.

Þegar sveitarfélag hefir verið sett undir eftirlit samkvæmt lögum þessum, tekur eftirlitið jafnt til stofnana og fyrirtækja sveitarfélagsins sem sveitarfélagsins sjálfs. Þó getur ráðherra ákveðið, að eftirlitið taki ekki til þessara stofnana og fyrirtækja, ef fjárhagur þeirra er svo góður, að hann telur enga nauðsyn bera til að láta eftirlitið taka til þeirra.

V. KAFLI

Ýms ákvæði.

48. gr.

Samþykki sýslunefndar þarf ekki til þeirra ráðstafana, sem taldar eru í 28. gr. sveitarstjórnarlaganna, þegar um er að ræða hreppsfélag, sem sett hefir verið undir eftirlit samkvæmt lögum þessum, ef samþykki ráðherra er fengið fyrir þeim ráðstöfunum, er eftirlitsmaður telur nauðsynlegt að framkvæma.

49. gr.

Rísi ágreiningur milli sveitarstjórnar og eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna um framkvæmdir mála eða önnur atriði samkvæmt lögum þessum, sker ráðherra úr þeim ágreiningi, en gilda skulu fyrirmæli eftirlitsmanns þar til ráðherra hefir hrundið þeim.

50. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 63 frá 19. júní 1933, um ráðstafanir út af fjárþröng sveitarfélaga, III. kafla laga nr. 69 31. des. 1937, um tekjur bæjar- og sveitarfélaga og eftirlit með fjárstjórn bæjar- og sveitarstjórna, og lög nr. 30 12. júní 1939, um breyting á þeim lögum.

Svo eru og úr gildi numin öll önnur lagaákvæði, er koma í bága við lög þessi.

51. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er flutt eftir beiðni félagsmálaráðherra, og fylgdu því frá honum athugasemdir þær, er hér fara á eftir. — Nefndin áskilur sér rétt til að gera breytingar á frv. —

Fyrir síðasta Alþingi var að tilhlutun félagsmálaráðuneytisins lagt frumvarp til laga um eftirlit með sveitarfélögum.

Var það frumvarp að mestu samhljóða því frumvarpi, er hér birtist, og nægir að vísa til greinargerðar þess, sem var allýtarleg, og athugasemda við einstakar greinar, svo og fylgiskjala, sem prentuð voru með því.

Á frumvarpinu hafa þó verið gerðar nokkrar breytingar, sem frekar ættu að greiða fyrir framgangi þess, og skal því lítillega að þeim víkið.

Í hinu fyrra frumvarpi var svo til ætlað, að ef kaupstaður eða kaupún kæmist í fjárþröng, skyldi heimilt að veita því leyfi til álagningar vörugjalds í bæjarsjóð eða sveitarsjóð tiltekinn tíma. Þetta er felld úr þessu frumvarpi, einkum fyrir þá sök, að nú stendur yfir endurskoðun á tekjulöggjöf bæjar- og sveitarfélaga, og má því vænta, að þar verði á einn eða annan hátt séð fyrir tekjuþörf sveitarfélaga, sem um stund eiga við fjárhagsörðugleika að stríða.

Þá er og sleppt hér að tiltaka, á hvern hátt stuðningi ríkisins skuli háttað við sveitarfélög, sem lenda undir eftirlit, því réttast er, að ríkisstjórnin ákveði, á hverjum tíma og í hvaða formi hann skuli látinn í té.

Aðrar meginbreytingar eru ekki á frumvarpinu gerðar frá því, er það síðast var flutt.

Frumvarpið er í þrem aðalköflum.

Er í einum þeirra nánar kveðið á um störf eftirlitsmanns sveitarstjórnarmálefna, en það starf var stofnað með lögum 1937 og hefir komið í ljós, að þess er fullkomin þörf, að eftirlit eigi sér stað með sveitarfélögunum. Hér á landi mun það, eins og annarstaðar, verða til þess, að sveitarstjórnirnar leitast við að komast ekki undir eftirlit, því sú er reynsla alstaðar annarstaðar. Hinsvegar er það sveitarstjórnunum styrkur að geta snúið sér til manns í höfuðstaðnum, sem kunnugur er öllum málefnum sveitarfélaganna og á greiðan aðgang að því að tala máli þeirra bæði við ríkisstjórn, lánsstofnanir og aðra, er sveitarfélögin eiga viðskipti við.

Þá hefir það og komið á daginn, að mjög ónákvæmar skýrslur eru til um allt, er lýtur að hag og rekstri sveitarfélaganna. Reikningar þeirra ólögðir margra, endurskoðun misjöfn og heildarskýrslum oft sleppt.

Er því hin fyllsta þörf á því, að eftirlitsmaður safni skýrslum þessum saman og vinni úr þeim, svo fyrir liggi á hverjum tíma upplýsingar um hag og rekstur sveitarfélaganna.

Annar meginkafla frumvarpsins er um fjárþröng sveitarfélaga og fjallar um, hvernig að skuli farið, ef sveitarfélag af einhverjum orsökum getur ekki staðið við fjárhagsskuldbindingar sínar. Því er slegið föstu, að eignir sveitarfélags verði ekki teknar til gjaldþrotaskipta, og er því sjálfsagt, að í löggjöf landsins séu til fyrir-mæli um, hvernig farið skuli með þau sveitarfélög, sem í fjárþröng komast. Þriðji aðalkaflinn fjallar um það, að setja megi sveitarfélag undir eftirlit, ef það van-rækir skuldbindingar sínar. Er mikil þörf ákvæða um það, því fullreynt er í öðrum löndum, þar sem slík ákvæði eru í lögum, að sveitarstjórnirnar fara gætilegar, ef þær mega búast við því, að völdin verði af þeim tekin, ef illa tekst til um ráðs-mennsku þeirra yfir málefnum sveitarfélagsins. Ekki hefir samt þótt fært að taka upp í frumvarp þetta ákvæði svipuð þeim, sem í erlendri löggjöf eru um að sveitarfélag skuli falla undir eftirlit hins opinbera, ef útsvör fara fram úr ákveðinni upphæð í hlutfalli við heildartekjur íbúanna.

Mætti, ef svo sýndist, taka slíkt ákvæði upp í útsvarslögin, þegar endurskoðun þeirra fer fram og breytt yrði til um álagningaraðferðir frá því, sem nú er.

Ekki virðist ástæða til að láta frekari athugasemdir fylgja frumvarpinu, en vísa til greinargerðar og athugasemda þeirra, er fylgdu frumvarpi því, sem lagt var fyrir haustþingið 1939.